

RUDAR

ČASOPIS RUDNIKA LIGNITA VELENJE, ŠTEVILKA 2, FEBRUAR 1995, LETO XXIX
120 LET PREMOGOVNIŠTVA V ŠALEŠKI DOLINI

BOGASTVO LJUDI IN NARAVE

120 LET PREMOGOVIŠTVA

NAJBOLJŠE SEME

Kmet, čigar žito je vedno prejelo prvo nagrado na državnem sejmu, je imel navado, da je delil svoje najboljše seme z vsemi kmeti v sosedstvu. Ko so ga vprašali zakaj, je odgovoril: "Pravzaprav zaradi lastne koristi. Veter dviga cvetni prah in ga odnaša s polja na polje. Če torej moji sosedje gojijo slabše žito, bo križna oprašitev znižala kakovost mojega žita. Zato skrbim, da sejejo samo najboljše seme."

Vse, kar dajete drugim, dajete sebi!

Velenje leta 1965 (foto Pajk)

Zgodbica z naukom je ena od mnogih, ki jih je zapisal Anthony de Mello v knjigi meditativnih zgodb Žabja molitev. Asociirala me je na naše podjetje, ki je vedno imelo posluh in željo za dajanje drugim.

Čeprav bo marsikdo to zanikal in dejal, da je premogovnik predvsem jemal - zemljo, hiše in nenazadnje premog iz globin -, je vendarle veliko tudi dajal. Z njegovim razvojem je pridobivalo mesto Velenje in se razvijala Šaleška dolina. Pri popisovanju in ocenjevanju premoženja podjetja se je pokazalo, koliko stavb in zemljišč je v njegovi lasti, služijo pa ne vsa v prvi vrsti premogovniku kot podjetju ali samo delavcem, zaposlenim v njem, temveč vsem nam.

Že v začetku stoletja je dal premogovnik zgraditi trgovino, organizirati knjižnico, zdravstveno službo. Kasneje so rasla stanovanja za delavce, vse, kar je nastalo ob njih, pa so lahko koristili tudi drugi.

Ob koncu petdesetih let je zraslo mesto Velenje po vodenem urbanističnem načrtu, z vso potrebno infrastrukturo, med katero je bilo gotovo med pomembnejšimi - in takrat redkimi pridobitvami - daljinsko toplotno ogrevanje. Med nepremičninami so bili najbolj splošnega pomena objekti za

športne in kulturne dejavnosti, prav tako - ali še bolj - pa vsebina, ki se je v njih odvijala. Veliko od tega je nastalo na pobudo in s sredstvi premogovnika.

V 120. letu razvoja premogovništva v Šaleški dolini bomo v velenjskem premogovniku skušali zbrati vsa najboljša

semena in jih razdeliti med ljudi. Z novo celostno podobo bomo zaznamovali novo obdobje v razvoju - visoko strokovno in tehnološko usposobljeno podjetje svetovnega merila in nove lastninske odnose. Širši javnosti bomo v marcu na novinarski konferenci predstavili strateški načrt razvoja do leta 2004 in projekte, ki jih snujemo. V maju bo osrednji kulturni dogodek koncert Rudarske godbe. V juniju bomo v kulturnem večeru javnost seznanili z izidom knjige o zgodovini in razvoju premogovnika v Velenju ter pripravili pogovor z njenim avtorjem Antonom Seherjem, dipl. inženirjem montanistike. Osrednja prireditev jubilejnega leta bo letošnji rudarski praznik, 3. julij. Poletje pa bo čas pomembnih športnih dogodkov, ki jim bo svoj pečat dal premogovnik.

Semen je še nekaj in če bodo dovolj dobra, bomo tudi ta razdelili vsem. Zato, da bi kakovostno žetev opravili vsi prebivalci Šaleške doline in tudi Slovenije.

Diana Janežič

Velenje leta 1993 (foto I. Pungartnik)

AKTUALNO

OBISK MINISTRA BOHINCA

3. februarja je bil v Šaleški dolini na obisku minister za znanost in tehnologijo dr. Rado Bohinc s sodelavcema. Najprej so obiskali koncern Gorenje in vodstvo velenjske občine, opoldne pa so prišli tudi v velenjski premogovnik. Gostom se je v RLV pridružil poslanec v slovenskem parlamentu mag. Franc Avberšek. Gostitelji - vodstvo premogovnika in sodelavci sektorja za raziskave in razvoj - so ministru Bohincu predstavili podjetje in ga seznanili z razvojno raziskovalno dejavnostjo v njem.

Premogovnik je predstavil predsednik poslovodnega odbora dr. Franc Žerdin. Nanizal je glavne mejnike razvoja premogovništva v njegovi 120-letni zgodovini in poudaril njegovo tesno povezanost s TE Šoštanj, saj vanjo odda 96% svoje proizvodnje premoga, v prihodnosti pa naj bi vso odkopano količino. Zadnjih 15 let v premogovniku tudi načrtno razvijamo razvojno-raziskovalno dejavnost, ki je predvsem ekološko naravnana.

Dr. Žerdin je v nadaljevanju poudaril pomen lastne odkopne metode, ki smo jo razvili v premogovniku, ki je edinstvena v svetu in poznana pod imenom velenjska odkopna metoda. Njen pomen je predvsem v tem, da je varna, visokoproduktivna, humana in omogoča dovolj nizke proizvodne stroške. Z njo so naši strokovnjaki lani v Istambul na posvetovanju seznanili tudi Kitajce, ki so zanjo pokazali precej zanimanja.

Med obiskom ministra Bohinca pa so se dogovorili, da bo ta metoda vključena in predstavljena v projektu mednarodnega sodelovanja Slovenije in Kitajske ter posredovana kitajskim gospodarstvenikom med februarjskim obiskom predsednika vlade dr. Janeza Drnovška s sodelavci na Kitajskem. Dr. Žerdin je nato predstavil osnovne strateške usmeritve podjetja.

Te so: zanesljiva oskrba TEŠ s premogom, zagotavljanje humanega in varnega dela, razreševanje ekoloških težav in konkurenčnost domačega premoga s tujimi.

Za tem so besedo prevzeli predstavniki sektorja za raziskave in razvoj. Njegov vodja dr. Milan Medved je poudaril, da je v velenjskem premogovniku razvoj integralni koncept podjetja, da v njem namenimo vsako leto 3 milijone DEM za raziskave in da sedaj poteka delo na sedemnajstih razvojno-raziskovalnih projektih. Z nekaterimi izmed njih kandidiramo tudi na razpisih Ministrstva za znanost in tehnologijo za sofinanciranje, četudi za večino projektov denar zagotavljamo sami.

Med vsemi projekti jih je bilo lani in letos 12 obdelanih v projektni šoli in med njimi sta dva velika, strateško pomembna. To sta projekta uveljavljanja visokozmogljivega odkopa ter vračanja pepela v jamo in pepelnih past za odkop. Prav slednjega financira omenjeno ministrstvo. Po tem uvodnem delu so sodelavci sektorja za raziskave in

Minister Bohinc s sodelavci in gostitelji po ogledu jame

razvoj kratko predstavili nekatere najpomembnejše projekte, nato pa še direktor Zavoda za ekološke raziskave ERICo dr. Boris Stropnik dejavnost Zavoda in Emil Šterbenk iz ERICa program čiščenja voda v Šaleški dolini.

Dr. Bohinc je svoj obisk namenil seznanitvi z razvojno-raziskovalnimi dosežki pri projektih, ki jih je ali jih še financira ministrstvo za znanost in tehnologijo, in po njegovi oceni so ta sredstva dobro naložena na vseh področjih.

"3 milijone DEM, ki jih vlagate v razvojno-raziskovalno dejavnost, je solidna številka, posebej zato, ker ne bijete bitke s konkurenco na tujih trgih, ampak vlagate denar v učinkovito proizvodnjo energije v Sloveniji," je poudaril dr. Bohinc. "V okviru nacionalnega razvojnega programa Slovenije naj bi v naslednjih desetih letih podeseterili število raziskovalcev (sedaj jih je 4.800) in razveseljivo je, da jih je izmed 1140, kolikor jih v državi dela v gospodarstvu, v velenjskem premogovniku kar 31. Poleg tega je v gospodarstvu Slovenije pri razvojno-raziskovalni dejavnosti zaposlenih 51 doktorjev znanosti izmed vseh 1.770., pri vas pa kar 2. S tem precej pripomorete k prizadevanjem našega ministrstva, da bi krepili človeške potenciale v gospodarstvu, ne le v akademski sferi, in s tem omogočili učinkovitejšo komunikacijo med teorijo in prakso.

V Velenju je zaposlenih 22 vrhunskih strokovnjakov, ki smo jih vzgojili v okviru projekta mladih raziskovalcev, ki v Sloveniji teče že deseto leto, in od tega jih kar 6 dela v ERICu. Šibkost tega projekta

je, da velika večina teh raziskovalcev ostaja na akademskih institucijah, kar pa ne velja za Velenje.

Ministrstvo načrtuje program tehnološke posodobitve Slovenije do leta 2000 in bo v okviru njega predlagalo sprejem posebnega zakona, ki mu skrajšano rečemo "zakon o tehnološkem tolarju". Celoten program je naravnana na 21 milijard tolarjev in ne glede na to, ali bo zakon sprejet ali ne, bo naše ministrstvo v naslednjih petih letih vsako leto investiralo 2,5 milijard tolarjev. Manjkajoča sredstva naj bi pridobili s "tehnološkim tolarjem". Če poslanci ne bodo sprevideli, da je ta zakon osnova za nadaljnji razvoj Slovenije in ga ne bodo sprejeli, bo na voljo manj denarja in bomo program tehnološke posodobitve pač, žal, uresničevali z manjšim tempom," je odločno poudaril minister.

Gostiteljem je ob koncu obiska zagotovil, da bo ministrstvo za znanost in tehnologijo podpiralo tehnološko prenavo tudi v premogovništvu in še posebej v velenjskem premogovniku, ki ima razvito razvojno-raziskovalno enoto. Visoko razvite tehnologije pridobivanja premoga, informacijskih, varnostnih in transportnih sistemov v njem pa dokazujejo dolgoletno namensko vlaganje znanja v tehnološki razvoj.

Zadnji del obiska ministra Bohinca je veljal ogledu odkopa B 25 in pripravnih delovišč v jami Preloge. Po ogledu je strnil vtise in dejal, da velenjski rudarji opravljajo težko in zahtevno poslanstvo v enem najmodernejših evropskih premogovnikov.

Diana Janežič

DIT

UVODNO PREDAVANJE IN SKUPŠČINA

Več kot šestdeset članov društva inženirjev in tehnikov RLV se je 26. januarja zbralo na uvodnem predavanju v novem letu in po njem opravilo še skupščino društva. Predaval je dr. Franc Žerdin, ki je podal pregled položaja premogovništva na Hrvaškem, v Bosni in Hercegovini in v Sloveniji.

ZADNJA JAMA NA HRVAŠKEM

Premogovnik Tupljak v Labinu na Hrvaškem je bil pred štirimi leti v stečajnem postopku in takrat je brez dela ostalo 400 delavcev. Danes je v njem zaposlenih še 590 delavcev, od katerih jih je 170 v hrvaški vojski, okoli četrtnina delavcev je vedno na bolniškem dopustu, tako da je dnevna fluktuacija tudi do 50-odstotna, kar seveda zelo otežuje proizvodnjo. Premogovnik ima okoli 800.000 ton rezerv črnega premoga, ki ga je mogoče pridobiti. V preteklih letih je imel letno proizvodnjo 170.000 ton, sedaj pa je ta med 80.-100.000 ton. Ves premog je namenjen pridobivanju električne energije v bližnji termoelektrarni Plomin. Premog dosega kalorično vrednost 27.000 KJ/kg in vsebuje od 9-10% žvepla. Zaradi otežene proizvodnje, precenjenega tečaja hrvaške kune in velikih stroškov proizvodnje je lastna cena premoga 52 USD/t.

Vsem težavam pa se je sedaj pridružila še največja: Elektroprivreda Hrvaške je namreč sklenila, da ne bo več kupovala labinskega premoga - v TE Plomin naj bi kurili z uvoženim indonezijskim premogom - in s tem bodo v Labinu ostali brez tržišča. Jamo naj bi začeli počasi zapirati in ko se bo to zgodilo, na Hrvaškem ne bo več nobenega premogovnika s podzemnim pridobivanjem premoga. Predstavniki labinskega premogovnika so pomoč in nasvet glede postopkov zapiranja iskali tudi v Velenju.

VOJNA ONEMOGOČA VSE

Vodstvu premogovnikov v Tuzlanskem in Zeniškem kantonu v Bosni in Hercegovini sta v zadnjih nekaj mesecih navezali intenzivne stike z RLV in prosili za pomoč. Pri njih je namreč zaradi vojne proizvodnja premoga skorajda onemogočena.

V Tuzlanskem kantonu so vsi premogovniki potopljeni in zaradi nezanesljive oskrbe z

električno energijo ni možnosti, da bi jih usposobili. Delno bodo to poskušali v Djurdjeviku, vendar bi pri tem potrebovali veliko opreme in sredstev. V sodelovanju s slovensko vlado smo jim iz RLV poslali potopno črpalko in nekaj druge opreme, sicer pa je pomoč zaradi meja in vojne zelo otežena.

Od zeniških premogovnikov delujeta le Breza in Kakanj, a le s 15-odstotno zmogljivostjo. Za TE Kakanj odkopljejo okoli 2.500 ton premoga na dan. V treh premogovnikih je v staležu 8.500 delavcev, vendar jih je 4.500 na fronti, preostali delavci pa že dve leti niso prejeli nobenega denarja za svoje delo in razen z boni za moko, ki so jih prejeli konec lanskega leta, je tudi preskrba s hrano zelo slaba.

PREVEČ ZASAVSKEGA PREMOGA

V Rudnikih rjavega premoga v Sloveniji so lani odkopali 1.076.000 ton premoga. Zaposlenih je 2835 delavcev, v enem letu so število zmanjšali za 152. Cena premoga iz hrastniškega in trboveljskega premogovnika je 10 DEM/GJ, kar je več kot predvideva elektroenergetska bilanca, zato bodo leto 1994 zaključili z okoli milijardo tolarjev izgube. Konec januarja je začel veljati zakon o zapiranju premogovnikov Senovo, Kanižarica in Zagorje, za kar bo v prihodnjih petih letih morala država zagotoviti okoli 14 milijard in pol tolarjev. Denar pa bodo v podjetjih dobivali na podlagi narejenih sanacijskih programov, med drugim tudi za rešitev statusa 965. delavcev iz omenjenih treh premogovnikov in še 190. delavcev iz Hrastnika in Trbovelj, ki se z delom navezujejo na Senovo, Kanižarico ali Zagorje, in bodo ostali brez dela.

Zapiranje treh premogovnikov pomeni zmanjšanje proizvodnje v RRPS na 950.000 ton premoga na leto (850.000 ton v Trbovljah in Hrastniku, 50.000 ton v

Zagorju, 20.000 ton v Kanižarici in 30.000 ton v Senovem). Vendar bo tudi za to količino težko najti kupca, saj je premog predrag in ekološko sporen. Letošnja elektroenergetska bilanca določa zanj ceno 7,5 DEM/GJ. Letos bodo težave še večje, kajti TE-TO Ljubljana, ki je odjemalec trboveljskega premoga, bo v avgustu v remontu, trboveljska TE pa v marcu in aprilu. Prav tako še ni razjasnjeno ali je izgradnja tretjega bloka trboveljske TE smiselna ali ne... Proizvodnja v velenjskem premogovniku je v elektroenergetski bilanci in v razvojnih načrtih Slovenije dolgoročno določena in naj bi bila vsako leto okoli 4 milijone ton. Postopoma naj bi bila vsa proizvodnja namenjena zgolj TE Šoštanj, ki bo z izgradnjo razžveplanih naprav tudi ekološko urejena, je svoje predavanje sklenil dr. Žerdin.

SKUPŠČINA

Skupščino društva inženirjev in tehnikov opravijo vsaki dve leti, zato so na tokratni pregledali delo v letih 1993 in 1994. Upravni odbor je delal skladno s programskimi usmeritvami društva in uresničen je bil bogat društveni program; med drugim je bilo izvedenih 12 strokovnih predavanj, ki se jih je povprečno udeleževalo okoli 40 članov društva. Organizirani sta bili dve ekskurziji v tujino ter več športnih in družabnih srečanj. Lukova vila je še vedno priljubljeno zbirališče članov društva, vendar bodo morali kmalu začeti razmišljati o njeni obnovi. Podobno kot v preteklih letih bo društvo delovalo tudi vnaprej, trudili pa se bodo razširiti športno dejavnost tudi na druge športne panoge razen tenisa, če bo zanje le dovolj zanimanja med člani.

Diana Janežič

POVZETEK PROIZVODNJE - JANUAR 1995

OBRAT	PROIZVODNJA			POVPREČKI		ODSTOTEK		DOSEŽEN POVPREČEK
	osnovni načrt	mesečni načrt	doseženo	osnovni načrt	mesečni načrt	na osnovni načrt	na mesečni načrt	
PRELOGE	101.000	115.500	132.490	4.810	5.500	131,18	114,71	6.309
PESJE	160.000	147.000	150.400	7.619	7.000	94,00	102,31	7.162
ŠKALE	47.000	63.000	80.540	2.238	3.000	171,36	127,84	3835
PRIPRAVE	14.700	21.000	15.570	700	1.000	105,92	74,14	741

AKTUALNO

NOVA VRTALNA OPREMA

Za zagotavljanje varnejšega pridobivanja premoga je treba opraviti vrsto del na površini in v jamah. Med drugim je to tudi odvajanje vode iz plasti nad premoškim slojem, raziskovanje in analiziranje vzorcev plasti, merjenje tlakov... Vse to narekuje potrebo po vrtanju vrtin, te pa od konca lanskega leta pri nas izdelujemo tudi z novim hidravličnim vrtalnim strojem RVS-05 z elektromotornim pogonom, ki je primeren za izdelavo vrtin v premogovnikih z metanskim značajem. Tehnični vodja vrtanja Boris Doblšek je bil tisti, ki je vrtalno garnituro in delo z njo podrobneje predstavil.

Doblšek: Zadnjih osem let nismo v podjetju kupili nobenega novega stroja za potrebe jamskega vrtanja. To mrtvilo smo prekinili leta 1993 s podpisom pogodbe o dobavi vrtalne garniture RVS-05, ki smo jo prevzeli 25. aprila lani. Proizvajalec je Geološki zavod Ljubljana, podjetje za strojno proizvodnjo in vzdrževanje. Ob dobavi smo ugotovili nekaj pomanjkljivosti, v glavnem v dokumentaciji o ustreznosti uporabe stroja v premogovniku. Medtem ko smo čakali na te dokumente, pa smo pri nas izdelali vrtini na površini in dobili zadovoljive rezultate. Ob tem moram poudariti dobro sodelovanje s tehnologi elektrostrojnega sektorja.

Stroj RVS-05 sestavljajo: lafeta, komandna plošča, hidravlični agregat za vrtalno garnituro, batna črpalka in agregat za pogon batne črpalke. Instalirana moč agregata je 30kW, agregata za črpalko pa 22 kW. Črpalka omogoča pretok 250 l/min, pri tlaku 50 barov. Nabavna vrednost vrtalne garniture je bila 129.000 DEM.

Rudar: Za kakšne namene bomo pri nas uporabljali ta stroj?

Doblšek: Osnovni namen vrtalnega stroja je izdelava vtisnih filtrov, ki se uporabljajo za odvodnjevanje vodonosnih plasti nad krovino in s tem zmanjševanje hidrostatičnih pritiskov vode v teh plasteh. Vtisni filtri lahko nadomeščajo viseče filtre (izpadle ali nenameščene), nepriključeni filtri pa služijo tudi za opazovanje učinkov odvodnjevanja in merjenje tlaka vode.

Pri izdelavi filtrske vrtnice najprej pripravimo delovišče, nato pričnemo z vrtanjem in vgradnjo uvodne kolone jeklenih cevi. Po opravljenem tlačnem preizkusu uvodne kolone vrtamo s tako imenovano kolono obložnih cevi (tehnična kolona). Nazadnje vgradimo še filtrske cevi in namestimo opremo. Osnovna značilnost takšnega načina vrtanja je, da namesto z vrtalnim drogovjem vrtamo z obložnimi cevmi, ki so temu primerno prilagojene in dimenzionirane. Vrtalna krona je namreč sestavljena iz dveh delov: zunanega, ki je privarjen na vrtalni cevi in ostane v vrtini, in notranjega, ki je privit na zunanega. Vrtanje v bistvu poteka na enak način kot pri klasičnem vrtanju. Izplaka (voda) teče neposredno skozi vrtalne cevi na krono, vrača pa se ob

Vodje vrtanja z vseh izmen z izmenskimi nadzornikom ob stroji RVS-05

ceveh v izlivko in skozi odvod v izplačni bazen.

Z obložnimi cevmi vrtamo do vodonosnih plasti, nato pa odvijemo-notranjo krono z vrtalnim drogovjem in jo izvlečemo skozi obložne cevi. Tako naredimo cevi tehnične kolone prehodne ter omogočimo nadaljnje vrtanje s kolono filtrskih cevi. Ta je sestavljena iz polnih cevi in filtrskega dela enakega premera, na koncu katerega je krilato dleto, ki ostane v vrtini.

Rudar: Kakšne so prednosti takšnega načina vrtanja vrtin?

Doblšek: Prednosti je več. Največja prednost tega načina je v varnejšem delu. Pri vrtanju s kolono obložnih cevi je vrtina zaprta s preventorjem. Pri vrtanju, povrtavanju in sprotni cevitvi pa je vrtina odprta in prehodna.

Z uporabo opisanega načina vrtanja ni potrebno vrtanje pilotnih vrtin in njihovo povrtavanje. Izvrtana vrtina je hkrati tudi zacevljena. Poleg tega običajno ni potrebno za pripravo delovišča izdelovati vrtalnih jaškov. Zaradi vsega naštetega pa je delo lažje, varnejše, hitrejše in cenejše.

Novo vrtalno garnituro bomo uporabljali tudi za vrtanje skozi plasti nekompatne in

rušljive hribine ter, po potrebi, opravljali vrtanje nekaterih zunanjih vrtin z namestitvijo stroja na stolp za spuščanje čepa.

Stroj je izpolnil naša pričakovanja že med poskusnim obratovanjem na površini. Prvi vtisni filter v jami pa smo vgradili decembra lani v severozahodnem raziskovalnem nadkupu v centralnem delu Jame Preloge na koti +100. Dolžina vgrajenega filtra je bila 43 m, vrtanje pa je trajalo 10 dni.

Pogovor bi sklenil v upanju, da bo uporaba tega stroja prispevala k zmanjšanju stroškov sicer dragih vrtalnih del ter željo, da bomo kmalu nabavili še kakšen sodobnejši stroj, ki bo zamenjal že nekoliko zastarelo in predvsem iztrošeno vrtalno opremo.

Diana Janežič

SPET REKORDNI
ODKOP PREMOGA

Februar 1995 bo v zgodovini velenjskega premogovnika zapisan v lepem spominu. Potem ko smo po dolgem času spet prejeli plačo 15. v mesecu, se je v četrtek, 16. februarja, zgodilo še nekaj. Že sicer dobra proizvodnja v celem drugem tednu februarja je v četrtek prerasla v rekorden odkop premoga v enem dnevu. Na šestih odkopih skupaj je bilo namreč odkopanih 30.000 ton premoga na 551,3 metra odkopne fronte, s čemer je bil za 4.000 ton ali za 15% presežen zadnji rekord z začetka decembra 1994.

30.000 ton je velika številka in pomeni toliko, kot naj bi letos v celem letu odkopali premoga rudarji v premogovniku Kanižarica.

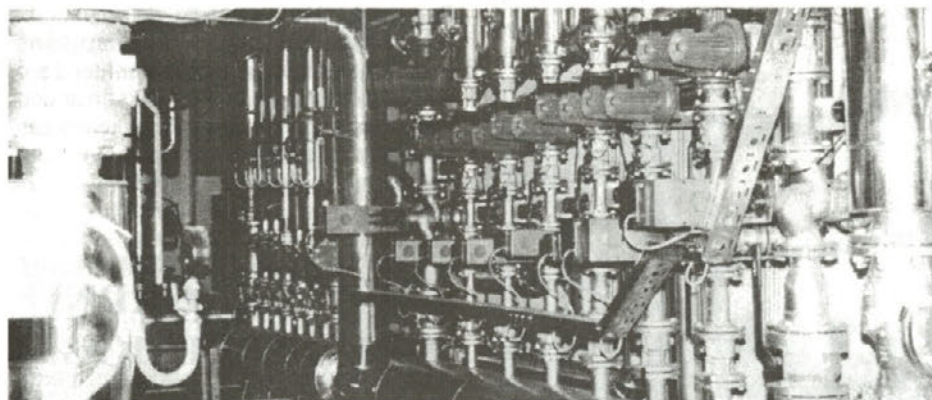
Ob tem je bila na visokoproduktivnem odkopu B+25 v jami Pesje dosežena največja količina odkopanega premoga na dan, in sicer 9.500 ton, in to pri rekordnem napredku 5 metrov na dan. Na tem odkopu je bila dosežena tudi največja produktivnost dosedaj, in sicer 94 ton na meter na dan, kar je 3-krat več, kot je povprečje vseh odkopov skupaj za leto 1994.

V februarju je obratovalo šest odkopov, odlični proizvodni rezultati pa so bili doseženi tudi v jamah Škale in Preloge. Poudariti je treba, da ob tej rekordni proizvodnji ni prišlo do nobene okvare ali zastoja in tudi ne do nezgode pri delu. Vsi ti rezultati so plod dobrega dela vseh delavcev premogovnika in - kot je dejal pomočnik tehničnega vodje za proizvodnjo Marjan Hudej - razlogi za zadovoljstvo, pohvalo in za uspešno nadaljnje delo!

NOVICE

VARČNO OGREVANJE

V velikem podjetju je poraba vseh dobrin velika in stroški zanje prav tako. Zato je še tako majhen odstotek zmanjšanja porabe in stroškov v celotnem znesku pravzaprav velik. Si predstavljate, koliko vode, tople in mrzle, porabimo v premogovniku? Koliko radiatorjev mora biti vročih, da nas ne zebe? Koliko vode steče v prazno in koliko energije uide skozi okna? In koliko vse to podjetje stane?

Del toplotne postaje v Škalah

Tule so podatki: RLV porabi na leto okoli 30.000 MWh toplotne energije, kar pri sedanjih ceni 3300 SIT za MWh pomeni okoli 100 milijonov tolarjev na leto. Vode porabimo v podjetju blizu 650.000 m³ na leto, in to pri ceni 103 SIT/m³ prinese okoli 67 milijonov tolarjev stroškov na leto. Pri takšnih številkah pa je že vredno razmisliti, kako bi jih zmanjšali.

Od razmišljanja o tem do dejanskega ukrepanja so stopili korak v strojno-energetski službi RLV, ki jo vodi diplomirani inženir strojništva Franc Pečovnik. Naredili so načrte, kako varčneje trošiti toplotno energijo za ogrevanje, vodo, komprimiran zrak in druge dobrine. Vse to je seveda mogoče s sodobnimi napravami, s katerimi lahko uporabnik porabo sproti spremlja, regulira in tako prilagaja dejanskim potrebam. Niso odkrili "Amerike", kajti takšni sistemi so v svetu osnovna tehnična oprema objektov, vendar pa so v mnogočem pri nas zaorali ledino.

V prvi vrsti v tem, da so celoten projekt za varčno ogrevanje - druga dva, sistem oskrbe z vodo in s komprimiranim zrakom, naj bi kmalu sledila - izdelali strokovnjaki iz Šaleške doline. Prav tako je razen črpalk vsa oprema domača. "Vodstvo premogovnika je omogočilo posodobitev in jo zaupalo domačim izvajalcem," je poudaril Franc Pečovnik. "Zasnova projekta posodobitve toplotne moči je bila izdelana v RLV, projekt pa v Projektivnem biroju Velenje. Izvajalec strojnega in elektro dela je bil ESO Montaža, elektronskega in programskega dela pa Vematic iz Velenja. Vsi

izvajalci so dela opravili kakovostno in s tem dokazali, da znajo več, kot jim zaupamo." V podjetju sedaj deluje daljinsko upravljanje in elektronsko krmiljenje ogrevanja v objektih škalskega dela premogovnika, kjer so bile stare naprave povsem dotrajane. Skupna moč tega dela ogrevalnega sistema je 2000 KW, v celotnem premogovniku pa je vgrajene moči še za blizu 26.000 KW. Ta del na posodobitev še čaka in naj bi se je lotili letos.

"Elektronsko krmiljenje sproti prilagaja porabo toplote zunanji temperaturi," je delovanje sistema pojasnil Franc Pečovnik. "Na vseh objektih merimo zunanjo temperaturo na severu in jugu stavb. Program glede na to in na nastavljene parametre sproti preračunava temperaturo vode in jo uravnava. Tak sistem je pomemben zaradi zagotavljanja enakomerne temperature vode v ogrevalnem sistemu, posebej pa zaradi reguliranja ogrevanja v različnih terminih. Zakaj bi na primer bili ogrevani prazni prostori ob prostih dnevih, ponoči, tudi popoldne? V teh terminih je ogrevanje zagotovljeno le toliko, da ni nevarnosti zmrzovanja. Kratko povedano, sedaj imamo možnost, da trošimo (in plačamo) le toliko energije, kolikor je potrebujemo."

In ker smo ves čas zagovarjali gospodarnost in zmanjševanje stroškov, zapišimo še, koliko je veljala ta investicija. Če verjamete ali ne 30 milijonov tolarjev, to pa je na primer le polovica zneska računa za porabljen vodo v enem letu! Prihranki bodo v celoti okoli 20-odstotni in investicija se bo povrnila že v letu in pol do dveh.

Diana Janežič

KMALU ČISTEJŠI ZRAK

Izgradnja čistilne naprave za razžveplavanje dimnih plinov iz TE Šoštanj na bloku 4 prehaja v zaključno fazo. Glavna zgradba naprave z urejeno fasado se že lepo vrisuje v okolje in daje podobo, da so dela že končana. Vendar ta še intenzivno potekajo.

V januarju in začetku februarja so opravili hladne zagonske preizkuse vgrajenih naprav po posameznih sklopih, sredi februarja pa so opravili preizkus naprave z vročimi dimnimi plini, in to tako kot so predvideli s terminskim planom. Preizkušanje z vročimi dimnimi plini naj bi po besedah vodje gradbišča Marka Kompana trajalo do konca marca. Med preizkušanjem naprave naj bi nad Šaleško dolino že imeli čistejši zrak. V času preizkusa z vročimi dimnimi plini mora dobavitelj AG/E omogočiti parametre, določene s pogodbo, ki predpisujejo, da je lahko v suhih dimnih plinih manj kot 400 mg/m³ SO₂ in manj kot 50 mg/m³ trdnih delcev. Šele nato bo mogoče razpisati tehnični pregled objekta in po potrjenem pregledu zaprositi za poskusno obratovanje razžveplalne naprave. To je predvideno od 1. aprila do 31. maja letos.

Investicija gradnje razžveplalne naprave je vredna 11 milijard 642 milijonov SIT, kar je ogromen finančni zalogaj. Poleg ogromnih sredstev zahteva takšna investicija tudi veliko dela precejšnjega števila strokovnjakov z različnih področij. Pri izgradnji razžveplalne naprave sodeluje okoli 400 delavcev, ki delo opravljajo kvalitetno in v dogovorjenih rokih.

Velike težave je na dokaj utesnjem gradbišču predstavljalo zagotavljanje varnosti pri delu. Vendar se je od oktobra 1993, ko so začeli z deli, do danes zgodila le ena večja nezgoda, ki pa se je, na srečo, končala brez posledic.

Ko bo razžveplalna naprava začela obratovati zares, bo na uro proizvedenih 22 ton sadre kot produkta razžveplavanja. To sadro bodo najprej v mešalnici, ki jo skupaj s silosom gradijo ob bloku 5, stabilizirali s pepelom, nato pa jo v zaprtem transportnem traku transportirali na vmesno odlagališče. Tega gradijo na zahodni strani deponije premoega pri rudniškem obratu za predelavo pepela. Z vmesnega odlagališča bodo takšen stabilizator kamioni prevažali na odlagališče produktov razžveplavanja, ki je sedaj še v fazi pripravljalnih in gradbenih del.

NOVICE

POSTOPEK UVELJAVLJANJA IN REŠEVANJA ODŠKODNINSKIH ZAHTEVKOV ZARADI POSLEDIC NESREČE PRI DELU

ODŠKODNINSKI ZAHTEVKI

Rudnik lignita Velenje je z Zavarovalnico Triglav d.d. Ljubljana, Območna enota Celje, obnovil pogodbo za zavarovanje odškodninske odgovornosti za posledice delovnih nezgod, vendar v nekoliko spremenjeni obliki. Za delovne nezgode, ki so jih ali jih bodo utrpeli naši delavci v letu 1995, je namreč dogovorjena odbitna franšiza v višini 2000 DEM, kar pomeni, da bo vsakemu oškodovancu izplačalo odškodnino do te višine (v to-larski protivrednosti) podjetje, morebitni presežek oz. razliko do polne odškodnine, pa Zavarovalnica Triglav. Tako bo RLV moral obravnavati vsak vloženi odškodninski zahtevek in se do njega opredeliti. Zato je treba vse delavce na kratko seznaniti s postopkom uveljavljanja odškodnine za posledice delovnih nezgod. Ta postopek je sicer ostal nespremenjen in velja za vse delovne nezgode, ne le za tiste po 1. 1. 1995.

Delavec, ki utрпи delovno nezgodo, lahko takoj po zaključenem bolniškem staležu v pravni službi RLV izpolni že formuliran odškodninski zahtevek, ki mu priloži zdravniško spričevalo. Poleg tega se mora zglasiti v službi za VPD, ki poleg prijave nesreče pri delu napiše še mnenje k poškodbi, in v obračunsko službo na stekleni direkciji, ki napravi izračun izgube pri plači delavca za čas trajanja bolniškega staleža. Takšen enostaven in hiter postopek se v zadnjem času vse pogosteje zavlačuje in po nepotrebnem zapleta, ker vse več

oškodovancev najprej najame odvetnika, potem pa čakajo, da bo ta zanje naredil vse potrebno. Vendar noben odvetnik ne zbira in ne more zbrati dokumentacije namesto oškodovanca. Torej, tudi če za uveljavljanje odškodnine najamete odvetnika, morate pri opisanem postopku sodelovati sami. Zato svetujemo vsem oškodovancem, da v primeru uveljavljanja odškodnine ravnajo po gornjih navodilih, s čemer si bodo prihranili nepotrebna pota in pripomogli k čimprejšnji rešitvi svojega odškodninskega zahtevka, kar je nedvomno v obojestranskem interesu.

Ta postopek velja tudi za tiste oškodovance, ki zahtevajo zaradi dolgotrajnejšega zdravljenja le akontacijo odškodnine - t.j. povračilo prikrajšanja pri plači.

Kot je bilo že omenjeno, bo odškodnine za delovne nezgode, utrpene po 1.1.1995, ki ne bodo presegle 2000 DEM, seveda v to-larski protivrednosti, izplačevalo oškodovancem neposredno podjetje RLV, vse ostale odškodnine pa do te vrednosti RLV, v presežku pa zavarovalnica, kar pomeni povečan obseg dela v pravni službi. Zato oškodovance vljudno prosimo, da se zaradi uveljavljanja odškodninskih zahtevkov zglasijo v pravni službi le v času uradnih ur, to je ob ponedeljkih in sredah od 6. - 14. ure.

Pravna služba RLV

V Fiesi se je premaknilo

Dom rudarjev v Fiesi bo letos star 33 let in če so to leta, ki pri človeku veljajo za mlada, najlepša, pa se zgradbam poznajo čisto drugače. Dom je bil zgrajen 1962 leta in je od takrat z vsakim letom, z vsako končano počitniško sezono izgledal bolj star, obrabljen. Celoten objekt je namreč v vseh teh letih doživel le eno večjo adaptacijo. Leta 1978 je bilo narejeno centralno ogrevanje s solarnim sistemom, zgrajena kotlarna in obnovljene sanitarije.

Še do konca lanskega leta je bilo v domu 52 sob in 2 apartmaja. Pa danes?

V februarju ni bilo v domu nobene sobe, ki bi bila primerna za bivanje. 3. januarja letos se je namreč začela njegova temeljita obnova. Med njo naj bi obnovili kotlarno, zgradili nov solarni sistem, povsem na novo speljali razvod ogrevanja, razvod sanitarne, tople in hladne vode in zamenjali vse elektro instalacije. V sobe bodo napeljeni priključki za televizor in telefon, popravljeni oz. zamenjani mizarski izdelki, položeni novi tekstilni tlaki, narejen nov oplesk, vgrajena nova pohištvena oprema in povsem obnovljene kopalnice z novo sanitarno in talno keramiko.

Spremembe bodo doživi tudi drugi deli stavbe. V restavratorski del doma bo napeljana talno ogrevanje, položen nov tlak in narejena nova zasteklitev jedilnice. V njej in na terasi bo novo jedilniško pohištvo. Povsem nova bo tudi kuhinja z novo tehnologijo in kuhinjsko opremo. Poleg vsega tega pa bo zgrajena še nova recepcija pri sedanjem vhodu v dom. Ker bodo zastekljeni balkoni na zaledni, stopniščni strani in zaprta tudi vsa stopnišča, bo vhod v dom samo eden, skozi recepcijo. V obnovljenem domu bo 6 apartmajev, 6 tri-posteljnih sob, 12 dvoposteljnih in 24 štiri-posteljnih sob.

Obnova se nanaša samo na zgradbe, medtem ko se v okolici doma ne bo nič spremenilo. Ta poseg je namreč vezan na ureditvene načrte občine Piran, ki še niso sprejeti in potrjeni. Projekt obnove doma je izdelalo podjetje POP, d.o.o. Velenje, opremo pa projektira APO Velenje, arhitektka Darja Mlinar. Vsa obnovitvena dela je na ključ prevzelo lendavsko podjetje GIDOS. Investitor je Rudnik lignita Velenje. Vodja projekta in gradbeni nadzornik je Zvone Markon, elektro nadzor opravlja Milan Pritrznik, strojni nadzor pa Stane Čas. Pogodbena investicijska vrednost je 145 milijonov tolarjev. Obnova naj bi bila dokončana do 15. maja, do 15. junija pa naj bi bila montirana vsa oprema in dom ponovno odprt za goste.

Izkopavanje temeljev za recepcijo

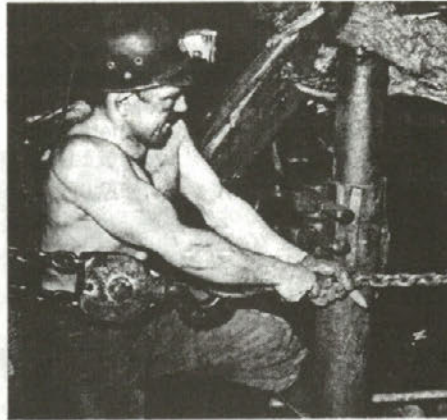
Diana Janežič

IZ TUJINE

SLOVAR RUDARSKIH IZRAZOV

Kdor se prvič poda po jamskih rovih in spusti v pogovore z rudarji, bo kmalu uvidel, da vsega pogovora ne razume povsem. Posebno, če sê rudarji pogovarjajo med seboj, bo "tujec" lahko samo ugibal, o čem govore, kaj kakšna beseda pomeni. Radi pa si rudarji prav zaradi tega nerazumevanja nepoučenih privoščijo kakšno šalo na njihov račun.

V rudniškem društvu inženirjev in tehnikov so decembra lani naredili slovar rudarskih izrazov, ki bo dobrodošel vodnik po besedišču rudarjev vsem nepoučenim, predvsem pa je pomemben dokument za ohranjanje rudarske tradicije.

A
ašpl vitel
ajzpon železnica
aufcug obešalnik

B
baga premogov prah
beksl kretnica
bergmandlc ... rudarski škrat
bolcn sornik
bremsz vpadnik, izboklina

C
cajg orodje
celtna zavesa
cicka voziček
cimper podboj
cimperpartija .. skupina za podgrajevanje
cimpranje tesarba
colnga plača

Č
čelak delavec na čelu (delovišču)
čik žvečilni tobak

D
dritl izmena
drugopisan ... kombajnist na pripravi
drukac stiskac
durhcug prepih

F
fala deska dolžine 1,2 m, les za zalaganje
faleršus sprostitel tlakob, stebni udar
federmajster ... vodja proizvodnje na odkopu
fedrunga proizvodnja
ferdinst akordni list
ferlezcimer ... prizivnica (soba za poškodovane)
ferpruh zrušek
ferzac jalovina
firšn premog iz nadkopa
firkant štirioglato rezan les
flajž iztirjenje
fokslporer ... sveder za les (vrtanje na roke)

forverc naprej
forkapa stropnik pri sekciji
forzinger predelavec
fruhšiht prva (jutranja) izmena
fudlar delavec, ki predčasno odide iz jame

G
gigrle voziček pri prevozu z vitli

H
hajer KV kopač
hakl kavelj
halt stoj
holber podaljšek ravni (železen, lesen)
holcpitler lesna mušica
hopcug potezna naprava
hunt jamski voziček

I
iberhang del nepodprte stene nad glavo
ibertauf povratni vod
ibranje nadurno delo

J
jajce avtomatizacija pri potopnih črpalkah

K
kašta leseni sklad za podgrajevanje
kajla zagozda
kamerat sodelavec
kapa stropni podboj, stropnik pri sekciji
ketn cange ... verižne klešče
ketna veriga
ketncug verižna potezna naprava za dvig vozičkov
kišta zaboj za orodje
kibl jamsko stranišče
kiblhajer fekalist (sanitarni tehnik)
kislina ogljikov monoksid (CO)
klema objemka (ločna, za VDL)
knoba škripec
komašli golenice
kontralok talni lok

krajc krajnik
krajcunga križišče
kroca rudarska motika
kušer stropnik pri ročni tesarbi križišč
kurcšlus kratek stik
kuverta plačilni list

L
ladštuk palica za polnjenje vrtine z razstrelivom
ladnga polnilo
lajtnga vod
lambizer utrujenost, zaspanost
lampa luč
lata ozko rezan les
laufer NK delavec
lehrhajer PK kopač
luft zrak
luftštajger ... nadzornik zračenja
luftmašina ... stroj na komprimiran zrak

M
mariahergeben. plača
mittler vrhač, okrogel smrekov les
mitler okrogli les 3m
mitnemer prečnik pri transporterju

N
nahšiht tretja (nočna) izmena
nahlas popuščanje
nahris povzem

O
obles delavci predhodne izmene

P
pajsštanga ... vzvodni drog
partija skupina
pelegunga ... razpored
pik as velika lopata
pin gnezdo, ležišče stojke
pinštanga ... cev za kopanje ležišča stojke
podn tla
ponleger polagalec tirov
porajklat povezati
precimpranje pretesarjenje
prkuplat premestiti
prvopisan vodja delovne skupine
puda jamska pisarna
puher težko kladivo
pumpa črpalka
purfl magacin .. skladišče razstreliva

R
rajda krivina
rajklat privezati
raub ropati podporje, stropni premog na križišču
rigl okrogli les 4m, zagozda pri klasični stojki
rina žleb transporterja
ror cange cevne klešče

TRADICIJA

Š

šahic	instalacijski jašek
šajba	etaža, horizont
šalter	okence za izplačilo plače
šalterist	stikalist (strežnik mehanizacije)
šiht	dnina
šina	tir
šlauf	cev
šlemunga	zapolnjevanje z mivko, pepelom (voda:trdi delci = 10:1)
šloser	ključavničar, strojnik
šmir žajfa	milo za pranje rok
šnepanje	sekundarno miniranje
šoranje	žlebljenje
šorovka	rudarska sekira za žlebljenje
špic cange	klešče za stiskanje sidernih obročkov
špira	razpora
šplintna	varnostna sponka
špricanca	droben premog
šraufciger	izvijajč
šremer	rudarski kramp, zasekač
štajger	rudarski nadzornik
štanga	drog
štempl	stojka
štos	odsek, smerno križišče na čelu, stik med dvema tračnicama
štoshajer	delavec na smernem križišču
štrafpartija	kazenska skupina
štrekna	proga
štromer	električar
štuc	slepi del na odkopu, slepa kratka proga
šuhfeca	nogavica (krpa iz blaga)
šus	odstrel
šusdrot	detonatorska žica
šusman	strelec

T

tahenircajg	vsak novinec ga spozna
treger	nosilec

U

ušpirat	upreti
untercug	hrastova podvleka, les za zalaganje stropa
unterhunt	zelo slabo, zanič
ulm	bok proge
urt	delovišče

V

vetertire	zračilna vrata
-----------	----------------

Z

zašpirat	podpreti
zadihtat	zatesniti
zajbrat	grabiti skupaj
zenkl	postavljen v smer
zolika	podkop
zolna	dno vrtine, tla
zomf	močvirmik

Ž

žajfa	milo
žlota	zračilna cev

ČRNO BELA GARDEROBA

Zaposleni v kopalnicah zelo skrbijo, da pridejo rudarji čim hitreje domov. Kopalnice so pozimi tako hladne, da vsakdo hiti s sebe obrisati hladne kaplje vode.

!

Ista firma - kopalniška - ima še eno zanimivo posebnost: v bazenih pri izhodu iz kopalnice, ki so namenjeni razkuževanju nog, plavajo NPP (neznani plavajoči predmeti). Ti so vse kaj drugega kot razkužilo. Da o vonju po urinu v poletnem času ne govorimo.

!

Videz spodnjih kopalnic se uro po odhodu izmene spremeni. Zaprejo se pomične rešetke. Nekoga spominja to na varovan bančni trezor, drugega na zapor, kaj se v resnici dogaja za rešetkami vedo le izbrani. Zanima pa marsikoga.

!

Nagradno vprašanje: kako lahko iz podjetja pri belem dnevu odneseš za skoraj 400.000 tolarjev vrednosti drobnega materiala, ali velik predmet, ki ga ni mogoče stlačiti v žep in ga celo ne more nesti en sam človek, pa te pri tem nihče ne opazi?

!

Ljudje smo kot trikotniki: nekateri imajo osnovnico na hrbtu, drugi spredaj. Tisti, ki jo imajo spredaj, so vedno nastavljeni, ko se delijo medalje. Tisti, ki jo imajo na hrbtu, so vedno pri roki, ko je treba naložiti delo.

!

Minister Bohinc s sodelavci je na obisk v premogovnik zamudil točno eno uro. Menda ga vratar ni razumel kdo je in h komu je namenjen, pa ga ni spustil "gor".

!

Klasirnici in drobilnici v Pesju se slabo piše. Zaradi upada prodaje premoga v široko potrošnja bo postala nepotrebna. Preden jo ukinemo, bi bilo dobro organizirati še kakšno ekskurzijo skozi njene prostore, za tiste, ki jih še niso (in jih potem nikoli več) ne bodo videli.

!

Kongres novega sindikata je minil. Organizaciji in izvedbi v hotelu Vesna v Topolšici ni kaj pripomniti, morda to, da bi si delegati potem, ko so si ob razlogih za ustanavljanje novega sindikata za dušo nalili "čistega

vina" (tako je v uvodnem razmišljanju poudaril predsednik rudniškega sindikata), lahko očistili še telesa ob kopanju in savnanju. Tako bi odvrgli stara bremena in preverili svoje sposobnosti, ki jih bodo še kako potrebovali na težki delovni poti v novem sindikatu - plavanje v globoki vodi in sposobnost dihanja v vroči sopari.

!

APS ima verjetno sklenjeno posebno pogodbo s firmo Elkroj. Prodaja puhovk za potrebe prevažanja na delavskih avtobusih pozimi se je gotovo povečala. No, potnikom prevroče nikakor ni. Glede na čistočo v avtobusih se da sklepati tudi, da APS pobere provizijo tudi pri kakšni kemični čistilnici.

Pripravke za črno-belo garderobo pobiramo "na cesti", torej v delavnicah, po pisarnah, hodnikih, na vseh deloviščih. Edini kriteriji so: zgodnice morajo biti resnične, šaljivo-zbadljive in ne žaljive. Sodelujte, pišite, kličite v uredništvo!

TRADICIJA

Odkrivanje samovžigov

V tem članku je opisan napredek na področju varnosti v rudarstvu pri uvajanju sodobne komunikacijske tehnologije za indikacijo ogrewnih mest. Pri družbi British Coal so ugotovili, da lahko s pomočjo tehnologije optičnih vlaken učinkovito in dovolj zgodaj odkrivajo pojave samovžigov v podzemskih premogovnikih.

Tehnične službe British Coala in služba za uresničevanje razvojnih zamisli so izdelale projekt poskusa potencialne uporabe optičnih vlaken pri tehnologiji senzorskega ugotavljanja temperature v premogovnikih (DTS). Strokovnjake je zanimala predvsem možnost hitrejšega in učinkovitejšega ugotavljanja oziroma lociranja samovžigov z metodo DTS kot s konvencionalnimi metodami. Poskuse so opravljali v britanskih premogovnikih, del finančnih stroškov pa je prevzela evropska skupnost za premog in jeklo. Dognali so, da je metoda DTS zelo primerna za občutljivo zaznavanje temperaturnih sprememb. DTS uspešno zaznava lokalne ogreve kot tudi druga termična gibanja, ki izhajajo iz različnih aktivnosti.

Temperaturni senzori

Pri poskusih z DTS, ki so jih izvajali od aprila do septembra 1992 leta ter od avgusta do novembra 1993 leta, so uporabili sistem firme **York Sensors Ltd.** Posebnost tega sistema je uporaba optičnih vlaken pri zaznavanju temperatur, s čemer je zagotovljena točnost odčitavanja temperaturnih vrednosti in analiza le - teh.

Temperaturni senzori so locirani predvsem v bližini težke elektro opreme, transportnih trakov, visokonapetostnih kablov, deponij premoga in še kje. Pravočasna informacija o nepričakovanih ogrevih na naštetih lokacijah je za preventivno ukrepanje neprecenljive vrednosti.

Trenje in samovžigi so najpogostejši vzroki za nastanek požarov v premogovnikih. Obstoječa tehnologija ugotavljanja samovžigov temelji na opazovanju plinov, v katerih lahko zaznamo produkte gorenja PoC in CO in uporabi ustreznih detektorjev. Optična vlakna pa lahko po celi dolžini zaznavajo zelo majhne temperaturne spremembe. Namen poskusov British Coala ni bil zgolj zagotoviti dopolnilne identifikacije in lokacije potencialnih dogodkov, ampak zbrati tudi mnogo več podrobnih informacij, kot jih sicer dosejajo z uporabo tradicionalne merilne tehnologije. Pri družbi York so v ta namen razvili DTS temperaturno opazovalni sistem, ki je zasnovan na uporabi optičnih vlaken. Sistem je sestavljen iz op-

toelektronske enote, ki je povezana z določenim številom senzorskih zank iz optičnih vlaken. Šest zank zadostuje za odčitavanje podatkov vzdolž 10 km dolgega kabla. Sistem reagira na temperaturne spremembe v izredno kratkem času - manj kot sekundo.

Pri poskusu so osnovno postajo, ki je sestavljena iz optoelektrične enote in računalnika za nadzor, obdelavo, prikaz in shrambo podatkov, namestili na dno zračilnega jaška, torej v nenevarno področje. Iz te enote so razpredli po potencialno nevarnih jamskih prostorih več kot 10 km kabla iz optičnih vlaken v obliki štirih senzorskih zank.

Čeprav so senzori iz optičnih vlaken primerni za uporabo v eksplozivnem atmosferskem okolju, kjer so že majhni električni tokovi lahko nevarni, so zaradi povečanja varnosti še dodatno zmanjšali moč laserskega vira. Velik poudarek so strokovnjaki posvetili tudi izbiri ustreznega optičnega kabla. Ta je moral izpolnjevati posebne pogoje, predvsem pa je moral biti robusten in odporen na morebitne mehanske poškodbe. Odločili so se za tak optični kabel, ki je dopuščal 10 minutne razlike med spremembo temperature zraka in osrednjim vlaknatim jedrom.

Ogrevi

Spremljanje znanih lokacij ogrevov na mestu, kjer ena proga poteka navzkrižno pod drugo, je zagotavljalo vpogled v učinke sprememb v teh lokacijah v času trajanja poskusa. V prvem mesecu je prišlo na tem delu do porasta temperature. Ko pa so se tla jamske proge ponížala, je temperatura prenehala naraščati. Čez nekaj časa je temperatura znova pričela pospešeno naraščati, tako da niti 14 dnevno hlajenje ni več zaleglo. Sledil je ukrep injektiranja slojev z redko malto, s katerim so zmanjšali temperaturo za 4°C in dosegli počasnejše naraščanje temperature. Tako so ogrev spravili pod nadzor, gibanje temperature pa so spremljali s pomočjo sistema DTS. Ker DTS indicira vrednost temperature v žarišču, so lahko na podlagi zbranih podatkov pravočasno ukrepali.

Detektor ognja

Yorkov DTS lahko odkrije tudi značilno spremembo temperature ter identiteto nove lokacije samovžiga. DTS je sposoben potencialno dovolj zgodaj (5 dni pred pričet-

kom gorenja) opozoriti na morebitne pojave gorenja ter določiti njihove točne lokacije. DTS je bil tudi sposoben zaznati učinke spremembe zračenja na okolico. Da je občutljivost naprave res izjemna, ponazarja primer, ko je bilo ugotovljeno, da so zaznane značilne temperaturne spremembe posledica izdelave nove jamske proge v omrežju. Senzorski kabel je visel pod stropom vzdolž jamske proge. Drugi primer navaja zaznavanje temperaturnih sprememb v jamskem zraku, ki so bile posledica obratovanja transformatorske postaje. Iz teh primerov je razvidno, da so možnosti uporabe sistema DTS tudi na področju zračenja v rudnikih.

Sklep

TSRE-jev projekt je pokazal, da ima DTS sistem več perspektivnih možnosti uporabe v rudnikih. S poskusom so ugotovili, da sistem lahko vgradijo, umerijo, spravijo v obratovanje in vzdržujejo tudi relativno nestrokovne osebe. Sistem lahko zagotovi zelo podrobne informacije o porazdelitvi temperature na stenah jamske proge v bližini znanih ogrevov.

Sistem je dovolj občutljiv tudi za detekcijo temperaturnih razlik, ki nastajajo tako zaradi običajne aktivnosti v premogovniku kot tudi zaradi sprememb v okolici.

Nadaljnje raziskave na področju pomena in uporabe sistema DTS v rudarstvu bodo odkrile še večji spekter uporabe, sistem pa bo zagotavljal prediktivne in opazovalne podatke.

*Iz revije World mining equipment prevedla
Slavko Hostnik in Miran Kopina
Sektor za raziskave in razvoj*

Glasilno Rudar izdaja Rudnik lignita Velenje - Ureja redakcijski odbor - Diana Janežič (odgovorna urednica), Ivo Avberšek-Hans (tehnično urejanje), Božena Steiner, Aca Poles, mag. Boris Salobir, Peter Pušnik - Naslov uredništva RLV, Partizanska 78, 63320 Velenje, telefon 853-312, interno 18-15 - Naklada 4000 izvodov - Tiska Tiskarna Bizjak Velenje.

Po mnenju Ministrstva za informiranje z dne 14. 2. 1992, št. 23/67-92, se glasilno Rudar šteje za izdelek iz tar. št. 3, tč. 13 Tarife prometnega davka.

ŠPORT IN REKREACIJA

SINDIKALNE ŠPORTNE IGRE 1994

"Čestitam vsem, ki ste danes prejeli pokale in priznanja za svojo športno-rekreativno dejavnost, pa tudi vsem tistim, ki jih niste, a v igrah sodelujete," je v petek, 3. februarja, zbranim športnikom rekreativcem v Restavraciji Klub dejal član poslovodnega odbora za kadrovske-spolne zadeve Janko Lukner. Dodal je, da aktivna telesna dejavnost poleg ohranjanja in krepitev fizične kondicije pozitivno vpliva na psihično počutje, s tem pa tudi na dobro delo vsakega človeka. Organizatorjem je zeželel veliko uspehov pri organizaciji in izvedbi tekmovanj v tem letu, udeležencem igar pa veliko veselja in užitkov.

O množičnosti pri športu in rekreaciji v našem podjetju že nekaj let ne moremo več govoriti, še vedno pa je med nami veliko sodelavk in sodelavcev, ki brez aktivne rekreacije ne morejo živeti in delati. Zanje je bilo tudi v letu 1994 organiziranih 16 tekmovanj v 12 športnih panogah. Na sklepnih svečanostih so prvouvrščene ekipe prejele pokale, drugo- in tretjevrščene ekipe pa priznanja.

Rezultati ekipnih tekmovanj v letu 1994:

smučanje moški: 1. Jamska mehanizacija, 2. Jama Preloge, 3. Klasirnica, 4. Priprave, 5. Jama Pesje, 6. Skupne službe, 7. Jamski transport, 8. Prakt. izobraževanje;

smučanje ženske: 1. Skupne službe; šah: 1. Jamska mehanizacija I, 2. HTZ, 3. Skupne službe, 4. Jamska mehanizacija II, 5. Jama Pesje, 6. Priprave, 7. Klasirnica, 8. Jama Škale;

ribolov: 1. Priprave, 2. Jamska mehanizacija, 3. HTZ, 4. Jama Pesje, 5. Jama Preloge, 6. Zračenje, 7. Jamski transport, 8. Klasirnica, 9. Jama Škale, 10. Skupne službe, 11. Prakt. izobraževanje;

tenis moški: 1. Klasirnica, 2. Skupne službe, 3. Jamski transport, 4. Jamska mehanizacija I, 5. Jama Pesje, 6. Priprave, 7. Zračenje, 8. Jama Škale, 9. Jama Preloge, 10. Jamska mehanizacija II;

tenis ženske: 1. Informatika in Pravna služba, 3. Finančna služba, 4. Kadrovska služba, 5. Priprava dela, 6. Računovodstvo, 7. ESS, 8. Jamomerstvo, 9. RIR;

mali nogomet I. liga: 1. Jama Preloge, 2. Jama Pesje, 3. Klasirnica, 4. Priprave, 5. Jamska mehanizacija, 6. Jama Škale;

mali nogomet II. liga: 1. HTZ, 2. Skupne službe, 3. Jamska mehanizacija remont, 4. Jamski transport, 5. Zračenje, 6. Jamske gradnje;

mali nogomet veterani: 1. Klasirnica, 2. Jama Škale, 3. Jamska mehanizacija, 4. Jama Pesje, 5. Jama Preloge, 6. Priprave, 7. Jamske gradnje, 8. HTZ;

kegljanje moški: 1. Priprave, 2. HTZ, 3. Jamska mehanizacija, 4. Zračenje, 5. Klasirnica, 6. Jama Pesje;

kegljanje ženske: 1. HTZ;

rokomet: 1. Jamski transport, 2. Jama Preloge, 3. Klasirnica, 4. Skupne službe, 5. Zračenje, 6. HTZ, 7. Jama Pesje;

namizni tenis: 1. Priprave, 2. Klasirnica, 3. Jamska mehanizacija, 4. Skupne službe, 5. HTZ, 6. Jamski transport, 7. Zračenje;

streljanje z zračno puško moški: 1. Priprave, 2. Jamska mehanizacija, 3. Klasirnica, 4. Skupne službe, 5. HTZ, 6. Prakt. izobraževanje;

streljanje z zračno puško ženske: 1. Skupne službe, 2. HTZ;

odbojka: 1. Skupne službe, 2. Jama Preloge, 3. Jamska mehanizacija, 4. Priprave, 5. Zračenje, 6. Prakt. izobraževanje, 7. Klasirnica, 8. Jama Pesje;

Tako je bilo v letu 1994. Igre bodo tekale tudi letos in nikoli ni prepozno, da se v katerokoli panogo vključite tudi vi!

Diana Janežič

Pokali za najboljše

ŠAH

V počastitev slovenskega kulturnega praznika so krajanje Lajš Topolšice organizirali šahovski turnir. Pravico do sodelovanja so imeli le domačini in povabljeni gostje; tokrat so bili to predstavniki KS Gaberke. Turnir je potekal v gostilni Janez, ki je bila tudi sponzor tekmovanja in darovalec prehodnega šahovskega pokala. Pred pričetkom tekmovanja je bil krajši kulturni program, v katerem je Stane Podjavoršek iz Gaberk prebral nekaj Prešernovih pesmi.

Po žrebanju dvojic se je začel hud boj za črno-belimi mizami za vsako točko. Zmagovalec turnirja je po dramatični zadnji partiji postal Branko Sevcnikar. Zmagal je zaslužno in s Fortunom ob strani, predvsem v prvem krogu, osvojil vse točke.

Vrstni red prvih desetih tekmovalcev, ki so prejeli praktične nagrade, je takle: Branko Sevcnikar, Bobo Knežević, Branko Zaluberšek, Rudi Rožič, Anton Skornšek, Peter Videtič, Slavko Ramšak, Zvonko Kaš, Hinko Stropnik in Avgust Jandrok.

Anton Skornšek

DRUŠTVO INVALIDOV VELENJE

VABILO

Društvo invalidov Velenje vabi ob praznovanju mednarodnega dneva invalidov svoje člane na izlet v Ptujске toplice.

Odhod na izlet, kamor potujete s svojimi vozili, je v četrtek, 23. marca ob 16. uri izpred Rdeče dvorane v Velenju, vrnitev pa v nedeljo, 26. marca.

Bivanje v Ptujskih toplinah je zagotovljeno v opremljenih počitniških hišicah. Med bivanjem v Ptujskih toplinah si bomo po dogovoru ogledali trgovino v Majšperku, eno od hidroelektrarn na Dravi, Ptujški grad in vinsko klet. Cena treh polnih penzionov in kopanja v bazenu dvakrat na dan je na osebo 13.000 tolarjev. Prijave zbira v pisarni Društva invalidov Velenje na Cesti bratov Mravljakov 1, vsak ponedeljek med 16. in 18. uro in vsak četrtek med 11. in 13. uro.

Ob prijavi morate plačati 8.000 SIT, do 20. marca pa še 5.000 SIT.

Pojdite z nami, ne bo vam žal!

Društvo invalidov Velenje

ŠPORT IN REKREACIJA

REŠEVALCI TEKMOVALI NA GOLTEH

Zadnje soboto v januarju so rudarski reševalci iz našega premogovnika izkoristili za izvedbo zimskih aktivnosti na snegu. Organiziran je bil II. zimski pohod na Mozirsko planino in tekmovanje v veleslalomu. Za pohod se je prijaviilo 15 reševalcev, za smučarsko tekmovanje pa 36, torej skupno 51.

Pohod na Mozirsko planino je vodil Drago Šegovc, tekmovanje v veleslalomu pa je organiziral Smučarski klub Velenje pod vodstvom Cirila Kemperla.

Ne glede na močan veter, ki je brusil vrh planine, in hladno vreme so se reševalci pogumno, kot se zanje spodobi, poganjali po strmini na Lahovnici. Opravili so dva teka, za uvrstitev pa šteli boljši rezultat. Reševalcem je po tekmi čestital vodja reševalne čete Marjan Kolenc, ki je tudi sam tekmoval.

Rezultati:

kategorija do 30 let: 1. Borut Herodež (čas 42,57 sekund), 2. Roman Hudournik (42,57) 3. Tomi Knez (42,68), 4. Zdenko Goričan (44,66), 5. Jure Goličnik (46,54);

kategorija od 30-40 let: 1. Miran Dobravc (42,03), 2. Tomo Lipnik (42,18), 3. Marjan Lampret (42,31), 4. Zdenko Lah (43,38), 5. Marjan Hudej (43,81);

kategorija od 40-45 let: 1. Drago Jamnikar (39,75), 2. Matjaž Klemenčič (41,02), 3. Štefan Meršak (42,12), 4. Franjo Jajčević (46,27), 5. Anton Krenkar (47,21);

kategorija veteranov: 1. Franc Cevzar (45,84), 2. Ciril Kemperle (48,30), 3. Ivan Čuljak (50,07), 4. Mustafa Topčič (51,48); Po končanem tekmovanju je Ciril Kemperle udeležencem tekmovanja pokazal in predstavil objekt, ki počasi, a vztrajno raste ob vznožju obeh sedežnic in bo namenjen mladim smučarjem.

Matjaž Klemenčič

VELESLALOM NA GOLTEH

V nedeljo, 12. februarja, je bilo na Golteh tekmovanje v veleslalomu za delavce nekaterih obratov podjetja. Tekmovali so maloštevilni smučarji in smučarke iz Skupnih služb ter številnejši iz Klasirnice, Jame Preloge in Jamske mehanizacije.

Skupne službe

Med veleslalomistkami iz Skupnih služb je bila v razredu do 30 let najhitrejša **Jelka Kelc** (57,59) pred Jožico Kumer (59,93). V starostnem razredu nad 30 let je bila

najboljša **Ida Kumer** (51,51), druga je bila Renata Zupančič (51,66) in tretja Jožica Peterlin (1.10,09). V razredu nad 40 let je najhitreje vijugala **Zdenka Čekon** (52,85). Žal je bila udeležba smučark zelo skromna.

Kljub pomanjkanju snega so tekmovanja obratov potekala brezhibno

Med veleslalomisti je bil v razredu do 30 let najhitrejši **Aleš Žavbi** (41,18) pred Vikijem Hrastom (50,77). Med kategorijami nad 30 let je zmagal **Janez Jezeršek** (40,84), drugi je bil Zdenko Pečko (43,16) in tretji Miran Božič (44,71). V razredu nad 40 let je najhitreje smučal **Matjaž Klemenčič** (41,28), takoj za njim pa sta bila Drago Šegovc (44,90) in Franjo Učakar (47,43). Med starejšimi smučarji je bil najboljši **Ferdinand Učakar** (45,81), neposredno za njim pa Ivan Čuljak (55,34).

Klasirnica

Med najmlajšimi veleslalomisti iz Klasirnice je bil najhitrejši **Branko Blagotinšek** (41,62), za drugo mesto je bil dovolj hiter Robert Krk (41,68) in za tretje Janez Dolinšek (41,85). V razredu nad 30 let je zmagal **Drago Rošer** (38,98) pred Vinkom Šeškom (41,66) in Aleksandrom Drevom (42,07). Med starimi nad 40 let je bil najspretnejši veleslalomist **Ivan Premožič** (42,06), za drugo in tretje mesto pa dovolj hitra Marijan Lampret (44,16) in Grega Fortin (44,32).

V obratu Klasirnica so se odločili podeliti diplomo tudi najboljšemu smučarju v t.im. "turističnem razredu". To diplomo si je počasi prismočal Vitomir Žlabornik.

Jamska mehanizacija

Veleslalomisti Jamske mehanizacije so bili med številnejšimi na Golteh. Tekmovalo jih je 34. Med starimi do 30 let je bil najboljši **Grega Justin** (38,29), ki je zmagal pred Jožetom Obšteterjem (39,77) in Romanom Hudovernikom (42,70). V skupini nad 30 let je bil najhitrejši **Alojz Zupanc** (39,48), drugi oz. tretji pa sta bila Drago Postropinek (42,35) in Franjo Strnišnik (42,49). V razredu do 50 let je bil najhitrejši **Jože Koper** (38,28), malo za njim pa sta zaostala Drago Tamše (39,16) in Srečko Venišnik (49,43). V skupini nad 50 let je zmagal **Jože Kralj** (54,65).

Jama Preloge

Tudi za smučarje iz Jame Preloge je bilo na Golteh še dovolj snega. Smučali pa so takole: med starimi do 30 let je bil najhitrejši **Srečko Ramšak** (43,98), drugi je bil Jure Goličnik (45,50) in tretji Boris Avberšek (45,70). V starostnem razredu od 30 do 40 let je zmagal **Jani Gorjanc** (41,51) pred Zdravkom Blatnikom (44,28) in Ivanom Videmškom (47,24). **Drago Jamnikar** (41,02) je zmagal, Srečko Brajliah (49,25) pa je bil drugi v skupini smučarjev, starih nad 40 let.

Najbolje uvrščeni s teh tekmovanj se bodo 25. februarja pomerili na prvenstvu RLV v veleslalomu za ekipne naslove in pokale.

ŠPORT IN REKREACIJA

SREČNO "RUDAR"

V nedeljo, 26. februarja, se začena zares. Nogometni zeleni cirkus, seveda. Nič več ni taktiziranja, nič več izgovorov na tega ali onega. Šteli bodo samo zadetki in dosežene točke. Videli bomo, kako so naši nogometaši pripravljene na odločilne tekme, kajti liga se v sezoni 1995/96 zmanjšuje na deset klubov. Klubu, ki se ne bo uvrstil na najmanj osmo mesto, se obetajo kvalifikacije; to pa je lahko nevarna tombola.

Po igrah, ki so jih naši nogometaši pokazali med pripravami, smo za enkrat lahko brez skrbi. Iztržili so maksimalne rezultate. Vključno z osvojenim pokalom na mednarodnem nogometnem turnirju v Izoli, kjer so dobili tudi prehodni pokal turnirja. V nadaljevanju sklepne faze priprav so se na domačem stadionu v prijateljski mednarodni tekmi razšli z neodločenim izidom proti Varteksu iz Varaždina. V borbeni in lepi tekmi so vsi poželi aplavz. V sredo, 15.

Ljubljani proti SCT Olimpiji, ki jo Maribor Branik namerava spodrinuti z vrha.

Tudi mlajše Rudarjeve selekcije so pripravljene za začetek spomladanskega dela prvenstva. Začeli ga bodo teden dni pozneje, to je 4. marca, oboji - mladinci in kadeti - pa proti mariborskemu Braniku na domačem igrišču.

V torek, 14. februarja, so bili nogometaši članske ekipe Rudarja na obisku v našem podjetju. Sprejel jih je tudi direktor dr. Franc

Nogometaši Rudarja malo drugače

februarja, so se v Kidričevem pomerili z Aluminijem in se razšli z rezultatom 3:3.

Trener Bojan Prašnikar ima na razpolago zadostno število igralcev, tako da je konkurenca med njimi velika. Tisti, ki bodo pokazali že na začetku največ, bodo igrali in nosili glavno breme. Člani enajsterice so: Polovšak, Doler, Javornik Slavko in Jernej, Balagič, Pešič, Žurman, Komar, Živanovič, Ekmečič, Stankovič, Pavlovič, Oblak, Spasojevič, Omerovič, Pavič, Muslimovič, Sillo, Ratkovič in Čanič.

To nedeljo bo ognjeni krst ob 15. uri na stadionu ob jezeru. V goste pride Branik iz Maribora, ki ima velike ambicije. Tudi v drugem krogu 5. marca bodo naši nogometaši igrali doma proti Vevčam Donit Filtru. Tudi ta tekma bo ob 15. uri. V tretjem tretjem krogu pa bo prvo gostovanje v

Žerdin. Po sprejemu pri njem so si ogledali nekaj jamskih delovišč in nekateri med njimi prvič videli, kako izgleda premogovnik.

Za konec velja vsem ljubiteljem nogometa še enkrat povabiti na ogled prve tekme v spomladanskem delu prvenstva - v nedeljo, 26. februarja, ob 15. uri. Pridite in pomagajte Rudarju osvojiti prvi par točk! Igralci obljublajo lepo in borbeno tekmo, uspelo pa jim bo le z vašo pomočjo!

Drago Kolar

Nogometna zveza Slovenije

NK RUDAR VELENJE

NAMIZNI TENIS

Vodstvo namiznoteniškega kluba ERA-TEMPO se je ob 20. obletnici delovanja odločilo, da organizira reprezentančno tekmo za člane med Slovenijo in Slovaško. V klubu si zaupanje Namiznoteniške zveze Slovenije za izvedbo organizacije tekme štejejo kot uspeh in potrditev kvalitete dela klubskih delavcev zadnjih let. Ob pomoči sponzorjev smo se odločili, da našim reprezentantom nudimo vse, da bi tekmo lahko dobili, saj bo zmagovalec igral v 1. Evropski ligi v družbi najboljših reprezentanc sveta. Seveda bodo za Slovenijo nastopili vsi najboljši igralci, z Robijem Smrekarjem in Štefanom Kovačem na čelu, ki trenutno igrata v Nemčiji oz. Avstriji.

Člani kluba vabijo vse delavce RLV in njihove prijatelje, da si ogledajo to zanimivo športno prireditev, ki bo v petek, 24. februarja, ob 17. uri v Rdeči dvorani v Velenju. Vstop je prost.

Sicer pa se člani velenjskega kluba lahko pohvalijo z odličnimi športnimi dosežki, predvsem v zadnjih dveh sezonah, saj so v svojih vrstah vzgojili kar dva mladinska reprezentanta Slovenije in sestavili izredno perspektivno ekipo, ki ima za cilj priti v 1. državno ligo že v naslednji tekmovalni sezoni. V ekipi igrajo tudi trije učenci CSS, sicer štipendisti RLV.

V klubu delujejo vse starostne kategorije od mlajših kadetov, kadetinj do veteranov, ki štejejo tudi več kot 70 let starosti. Posebno mesto gre tudi selekciji invalidov, ki je ena najmočnejših ekip v Sloveniji.

Namizni tenis je v zadnjem obdobju ponovno zaživel tudi med zaposlenimi v RLV, saj nikoli ni dovolj prostega prostora za vse, ki prihajajo na rekreativno igranje ob ponedeljkih v telovadnico TVD Partizan v Škale.

Sicer je namizni tenis eden najbolj priljubljenih športov v svetu in tako rekoč primeren za vsakogar. Samo za primer povejmo, da je na Kitajskem ta šport obvezen predmet v Ljudski šoli (2 uri na teden), saj zelo ugodno vpliva na fizični in psihični razvoj človeka. Ni čudno, da je samo na Kitajskem registriranih več kot 50 milijonov igralcev, medtem ko v Sloveniji delujejo klubi v 42 krajih. V velenjskem klubu menimo, da je reorganizacija v klubu pred 6 leti že rodila sadove, saj smo se takrat odločili, da bomo delali z lastnimi igralci in strokovnimi kadri in prepričani smo, da bo v naš klub prišlo še več mladih, ki jih v zadnjih sezonah tako ne manjka več.

A. Vodusek

PUST

P U S T

HOPSASA, RISASA,
PUSTNA NEDELJA-
LAN' SEM BIL ŠPEHA SIT,
LETOS PA ZELJA...

LETOS JE PUST 28. FEBRUARJA. ZAKAJ JE VSAKO LETO NA DRUG DATUM?

Takole je s tem: prva nedelja po pomladanski polni luni - torej med 22. marcem in 25. aprilom - je velikonočna. Štirideset dni nazaj je pepelnična sreda in dan pred njo je pustni torek.

Veliko je logičnih dokazov, da bi moral biti prvi novoletni mesec marec. Najvidnejši dokaz je ostal iz rimskih časov, kjer je bil december deseti in februar dvanajsti mesec. Njegovo ime - februa, februorum - je pomenilo 'čistilo', torej je bil mesec očiščevalnih obredov, kar bi danes lahko primerjali s postom, značilnim za čas po pustu. Namen teh obredov je bil stopiti v novo leto (marca) psihično in fizično čist. To je vodilo potem v marčevsko veseljačenje in radovanje ob dejstvu, da se je sonce spet vzdignilo. Mi smo novo leto premaknili v januar, ohranili pa smo 'novoletno' praznovanje, ki se nam kaže v pustnih norčijah.

Ktem norčijam spadajo številne šege, k vraže, rekla, ta čas je treba proslaviti z obilo pijače in jedače, ki je ravno za pusta še posebno tečna in mastna (Pust mastnih ust!). K pustnim norčijam spada tudi maskiranje.

Prve zapise o maskiranju ljudi najdemo že v antiki in skozi stoletja se je stil in namen maskiranja spreminjal. Ljudje pod maskami so preganjali zle duhove, se oblačili v živali in razne prikazni, skriti pod maskami so si lahko privoščili norčevanje iz veljakov in oblasti. Sprva maskiranje ni bilo vezano strogo na današnji pomen pusta, ampak na čas sredi zime.

Šele mnogo kasneje se je iz vseh teh običajev izoblikovalo pustovanje v predpostnem času, ki je premakljiv, vendar pa je dan vedno določen: to je pustni torek. Pravi dnevi so pustna nedelja, pustni ponedeljek in glavni - torek, pustna sobota pa je modernejši dodatek. Konec pusta predstavlja pepelnična sreda, ko se morajo uradno zaključiti vse pustne norčije, ko se pokoplje Pust in se začne strogo štiridesetnevno postno obdobje do velike noči.

Pustu je na Slovenskem ime Kurent ali Korant. Kot bog nebrzdanega veselja močno spominja na grškega boga Dioniza. Kurent je nekoč z nitjo privezal smrt na drevo in tako ta čas ni nihče umrl. O njem

je spletenih veliko zgodb in ena pravi, da je bil Kurent prelep mladenič, za katerim so norele vse ženske. Nikoli ni imel miru, zato se je umaknil v puščavo in prosil boga, naj mu iznakaži obraz. Bog ga je uslišal in zrasli so mu rogovi. Takšen se je vrnil med ljudi.

Kurent je najbolj znamenita slovenska pustna maska; doma je na Ptujskem polju, kjer mu pravijo Korant. Oblečen je v narobe obrnjen ovčji kožuh, bel ali črn, in prepasan z usnjenim pasom ali z verigo. Na tem visi vrsta velikih kravjih zvoncev in lepo vezanih robcev. Zvonci se dedujejo po hišah iz roda v rod in rabijo zmeraj le za korantijo, robcev pa si nabere fant pri dekletih, ki ga rada vidijo. Pisane volnene nogavice dobi Korant od dekleta. Na glavi ima strašno kosmato kapo, obraz na kapi pa je iz strojenega, včasih barvnega usnja, v katerega so vrezane odprtine za oči, nos in usta. Nos je podaljšan v usnjen rilec, iz ust pa visi dolg, rdeč lepo vezen jezik. Na kapi ima dve vranji ali puranji peruti, okrašeni s trakovi pisanega papirja. V roki nosi Korant jezevko - palico, ki je ovita z jezevo kožo. Koranti se družijo v skupine, ki ves čas v hudem trušču poskakujejo okrog, plašijo gledalce, predvsem otroke.

Vmodernem času gre pri pustu v osnovi za maskiranje. Medtem ko so ljudje z obrednimi maskami dosegli popolno identifikacijo s tistim, kar maska predstavlja, pa gre danes za igro. Maskiranec zaživi v svobodi obnašanja in dobi posebne privilegije. Lahko poje, kriči, skače, nori, zafrkava druge, nekaznovano nadleguje ljudi okoli sebe, jih žali in je, skratka, nesramen. Ko masko odloži, je zveze med onostranstvom in tostranstvom konec.

Od prvih maskiranj je že dolgo. Včasih so se maskirali izključno moški in to zaradi obredov z mitološko in ontološko vsebino. V stoletjih se je ta podoba izkivirila, vse se je spremenilo v burko. Tudi s pustom se je nazadnje zgodilo to, kar se je še z mnogimi drugimi šegami: šemljenje so za zabavo prevzeli predvsem otroci.

po Veliki knjigi o praznikih Damjana J. Ovsca

ODŠLI SO V POKOJ

Sabrija MUJKANOVIČ,
upokojen 14. januarja 1995

Rodil se je 16. junija 1958 v Gornjih Moranjah pri Srebreniku, Bosna in Hercegovina. Poročen s Fahiro, rojeno Mujič. Oče dveh otrok: Amire in Elmire.

Od 19. oktobra 1978 je neprekinjeno delal v RLV. Zaposlil se je kot nekvalificiran delavec v Jamskem transportu, kjer je delal do upokojitve. Leta 1983 je opravil izpit za polkvalificiranega in leta 1984 za kvalificiranega kopača.

Jože OBU,

upokojen 31. januarja

Rodil se je 8. aprila 1948 v Podkraju. Poročen z Zofijo, rojeno Dvorjak. Oče dveh otrok: Metke in Jožeta.

Od 1. oktobra 1968 je neprekinjeno delal v RLV, s prekinitvijo zaradi služenja vojaščine pa že od leta 1966. Zaposlil se je kot nekvalificiran kopač v Jami Zahod. Leta 1975 je bil premeščen v Jamsko mehanizacijo, kjer je delal do upokojitve.

Leta 1970 je opravil izpit za polkvalificiranega in leta 1973 za kvalificiranega ključavničarja.

Nagrajen za 20 let dela v RLV.

Karl JUDEŽ,

upokojen 31. januarja

Rodil se je 24. julija 1948 v Križu pri Sevnici. Poročen z Majdo, rojeno Dobelšek. Oče dveh otrok: Aleksandra in Karoline.

Od 9. julija 1968 je neprekinjeno delal v RLV, s prekinitvijo zaradi služenja vojaščine pa že od leta 1966. Leta 1968 se je zaposlil kot kvalificiran kopač v Jami Zahod. Bil je večkrat premeščen, nazadnje leta 1980 v Jamo Škale, kjer je delal do upokojitve. Leta 1976 je opravil izpit za rudarskega nadzornika.

Nagrajen za 20 let dela v RLV.

Alojz LANDEKER,

upokojen 31. januarja

Rodil se je 27. februarja 1948 v Gornjem Doliču. Poročen z Ido, rojeno Jakop. Oče dveh otrok: Vlaste in Metke.

Od 1. oktobra 1968 je neprekinjeno delal v RLV, s prekinitvijo zaradi služenja vojaščine pa že od leta 1966. Zaposlil se je kot kvalificiran kopač v Jami Vzhod. Bil je večkrat premeščen, nazadnje leta 1989 v Jamo Pesje, kjer je delal do upokojitve.

Nagrajen za 20 let dela v RLV.

Ivan BOROVIK,

upokojen 31. januarja

Rodil se je 24. junija 1946 na Kozjaku. Poročen z Majdo, rojeno Modic. Oče dveh otrok: Suzane in Borisa.

Od 12. julija 1975 je neprekinjeno delal v RLV, s prekinitvami pa že v letih 1966-70 in 1970-73. Leta 1975 se je zaposlil kot kvalificiran kopač v Pripravah, kjer je delal do upokojitve. Leta 1980 je opravil izpit za strelca v metanskih jamah.

Bil je družbenopolitično dejaven. Dobitnik priznanja za inovatorstvo in nagrajen za 20 let dela v RLV.

Jože BOŽANK,

upokojen 31. januarja

Rodil se je 15. februarja 1948 v Podklancu pri Dravogradu. Poročen z Olgo, rojeno Jenišek. Oče enega otroka: Martine.

Od 14. septembra 1968 je neprekinjeno delal v RLV, prvič pa že leta 1966. Zaposlil se je kot kvalificiran kopač v Jami Zahod. Bil je večkrat premeščen, nazadnje leta 1990 v Jamo Preloge, kjer je delal do upokojitve.

Nagrajen za 20 let dela v RLV.

Alojz KLANČNIK,

upokojen 27. januarja

Rodil se je 23. junija 1949 v Plešivcu. Poročen s Slavko, rojeno Pustatičnik. Oče štirih otrok: Marka, Stanke, Draga in Sonje.

Od 9. avgusta 1971 je neprekinjeno delal v RLV. Zaposlil se je kot nekvalificiran delavec v elektro-strojnih obratih. Leta 1980 je bil premeščen v Jamsko mehanizacijo, kjer je delal do upokojitve. Leta 1974 je opravil izpit za kvalificiranega ključavničarja.

Bil je član delavskega sveta podjetja. Sodeloval je pri udarniških delovnih akcijah za izgradnjo Velenja in okolice.

Dejaven je na kulturnem področju; več let je bil predsednik Kulturno umetniškega društva v Plešivcu in organizator srečanj na Graški gori. Dejaven je tudi v svetu krajevne skupnosti Plešivec in bil delegat v Zboru krajevnih skupnosti Skupščine občine Velenje ter član komisij.

Dobitnik srebrnega priznanja Osvobodilne fronte, priznanja za inovatorstvo in Napot-

nikovega priznanja Zveze kulturnih organizacij Velenje. Nagrajen za 20 let dela v RLV. Alojz Klančnik pozdravlja vse sodelavce in se jim zahvaljuje za prijateljstvo in pomoč med njegovo boleznijo.

Valentin MIKELN,

upokojen 31. decembra 1994

Rodil se je 31. januarja 1945 v Strojni pri Ravnah na Koroškem. Poročen z Gabrijelo, rojeno Poznič. Oče enega otroka: Simone.

Od 1. septembra 1983 je neprekinjeno delal v RLV. Zaposlil se je kot nekvalificiran delavec v Jami Preloge, kjer je delal do upokojitve.

Večina ljudi ljubi človeštvo. Ne morejo pa prenašati svojega soseda.

Znano je, da so nekateri z zelo malo imetja obogatili življenje sebi in drugim.

Nič ni tako dobro, kot je videti prej, preden tisto dobimo.

Razsvetljenje ve, da nas ločujeta naša kultura in vzgoja, ne naša narava.

ZAHVALA

Pregovor pravi, da v stiski spoznaš prijatelje. Morda se mi je včasih ta življenjska resnica zdela oguljena. Kako žalostno je, da človek pravi pomen teh resnic spozna šele ob svoji nesreči.

Beseda "hvala" je preskromna, da bi izrazila globoko hvaležnost, ki jo čutim do vseh nekdanjih sodelavcev investicijske službe RLV, sodelavcev elektrostrojnega sektorja, kot tudi do vseh drugih prijateljev, ki ste mi na kakršen koli način nudili pomoč, tolažbo ob izgubi nam tako dragega in nenadomestljivega sina Marka Tepeja.

Res je, da nikakršna pomoč in tolažba ne moreta ublažiti bol in zapolniti praznine, ki je nastala, pa vendar občutek, da nisi sam v svoji bolečini, nekako umirja pekočo rano.

Zato vam še enkrat izrekam iskreno hvaležnost za vse, kar ste storili v teh težkih trenutkih zame, mojega moža in hčerko.

mama Mira

ZGODBA Z NASLOVNE STRA

5000002591,2

COBISS

Čeprav so ljudje narejeni i pa niso uliti po istem kalupu.

Vsak dan hitimo drug mimo drugega. Naše poti se križajo na istih mestih: pri vhodih, pri vstopanju v avtobuse, pri preoblačenju, pri žigosanju kartic, pri prevzemanju malice, pri jemanju svetilk, pri vstopanju v dvigala, pri izstopanju iz kletke, na poteh po delavnici. Pozdravimo vse, včasih glasno in še s kakšnim prijaznim stavkom zraven, včasih z nasmehom, včasih bežno, zamišljeno, včasih hote spregledamo znanca. Naše misli so vesele ali zaskrbljene, na delu smo z mislimi doma, pri stvareh, ki bi jih želeli početi, pa trenutno ni čas za to.

Takšni smo. Podobni, ker smo uliti iz iste kovine, a različni, ker smo nismo uliti v isti kalup. In lepo je, da smo različni.

Ko sem se nekega februarskega dne napotila skozi remontno delavnico v Jamski mehanizaciji, s fotoaparatom čez ramo in beležko v roki, me je spremljalo nekaj radovednih oči. Kam, h komu? Namenila sem se k Zvonetu Dobniku, ki ga prijatelji že iz šolskih let kličejo Maks. Pričakoval me je, saj sva se prej dogovorila. Zato ni bil presenečen; s prijaznim, nasmejanim obrazom me je pozdravil. To ni bil nasmeh iz vljudnosti, bil je nasmeh duše, ki se rada smeje, je dobrovoljna in prijazna. Zato je Zvone, pardon Maks, ostal nasmejan tudi, ko so nastajale fotografije za naslovnico te številke Rudarja in nasmejan, ko sva sedla z mizo k pogovoru.

Zvone Dobnik je po poklicu strojni tehnik. V naše podjetje ga je privedla želja, da bi delal v jami. "Skoraj vsi fantje smo po osnovni šoli želeli biti rudarji in se nekoč zaposliti v RLV. Mene niso sprejeli, ker sem slaboviden in se je to takrat obravnavalo kot 'hiba'. Danes ni več tako," je svojo poklicno pot opisoval Maks. Odločil se je torej za srednjo strojno šolo, ker mu je 'šraufanje' tudi vedno ležalo. Ko je bil še majhen, se je lotil domačega televizorja in radia.

Z RLV se je prvič spoznal, ko je med počitnicami delal v Klasirnici, leta 1980 pa je prišel na delo prvič tudi zares. V Jamsko mehanizacijo in tu je še danes. Zadovoljen je, ker je dela dovolj, je zanimivo in razgibano. "V remontnih delavnicah popravljamo vse jamske stroje, opravljamo generalne remonte, preventivne preglede opreme in strojev. Odvisni smo od pogojev dela v jami, zato nimamo natančno določeno kaj in kdaj kdo dela. Kjer je potrebno ali se mudi, je treba prijeti za delo in ga dobro opraviti. Dela je vedno več, kajti nekatera oprema je že stara in potrebuje pogostejša popravila, strojev pa je tudi čedalje več,

poleg tega je dejstvo, da so v jami čedalje težji pogoji odkopavanja in večkrat pride do poškodb ali okvar delov strojev," je Maks razmišljal o svojih delovnih obveznostih. V isti sapi je dodal, da pa je zmeraj manj ljudi. Zato se ti še bolj trudijo, da bi kvalitetno delali in da zastoji v jami ne bi nastajali po njihovi krivdi. Upa si trditi, da tako tudi je. Seveda vse ne gre čisto lahko - kvaliteta in čas popravila sta odvisna od dobave materiala, na to pa zelo vpliva finančno stanje podjetja, odvisnost od uvoza... V remontni delavnici se vsekakor trudijo zmanjšati stroške, zato uporabljajo stare rezervne dele ali dele starih strojev.

Pred leti je bilo med njimi precej inovatorjev in tudi Maks se je v tem poskusil. Ne kar za hec, saj je prijavil tri boljše, večje inovacije

in bil tudi nagrajen. "Sedaj se glede inovatorskega dela ni veliko spremenilo. Kdor res dela in pri tem razmišlja, pogosto 'pogrunta' kaj boljšega, drugačnega, enostavnejšega... Toda to opravi kot del svojega dela, saj je zdaj pot do prijave inovacije dolga in naporna. Se težja pa do nagrade..." je povsem ravnodušno povedal.

Maks je sicer član skupine za intervencijska dela v jami. Njena naloga je, da opravi popravila strojev na mestu delovanja stroja, torej na jamskih deloviščih, kar je učinkovitejše in enostavneje, če le okvara ni takšne narave, da popravilo v jami ni mogoče. Tako se Maks občasno le spusti v premogovnik in to vedno z veseljem naredi. Njegova želja, da bi delal v jami, namreč še ni zamrla, in če bi bilo treba, bi se za delo rudarja takoj odločil.

Čeprav rad dela, pa je njegovo življenje še kaj drugega kot delo. Predvsem je to družina, to pa sta žena in trinajstletni sin. Živijo z ženo in mamom v Topolšici, sicer pa je Maks rojen Velenjčan. Iz mladih, šolskih let ima veliko prijateljev in z njimi ohranja stike še danes. Družijo jih skupna doživetja, spomini in predvsem tarok. Dnevi, ko sedejo skupaj in kartajo, jim pomenijo veliko.

Maksu včasih prinesejo zmago, včasih poraz, a pomembnejše je prijateljstvo. Kadar je Maks sam, se loti kakšne križanke, z družino pa rad preživlja poletne počitnice ob morju in zimo ob sinovem smučanju. Petnajsto leto je Maks delavec velenjskega premogovnika. Niti pomisli ne, da bi menjal delo, sodelavce, podjetje. Tukaj se počuti dobro in upa le, da bo podjetje dobro poslovalo še naprej. Tudi zaradi njegovega deleža.

Diana Janežič